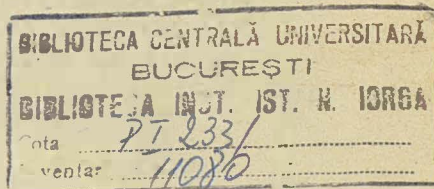

APAR PATRU NUMERE PE AN

A R H I V A

PENTRU ȘTIINȚA ȘI REFORMA SOCIALĂ

ORGAN AL
INSTITUTULUI
SOCIAL ROMÂN
DIRECTOR D. GUSTI

ANUL XI

NUMERELE 1—4

1933

EDITURA INSTITUTULUI SOCIAL ROMÂN

PROCESUL DE EMIGRARE A DRĂGUȘENILOR ÎN AMERICA

DE ADRIAN GH. NEGREA

CUPRINSUL: Cap. I. 1. *Sensul și delimitarea noțiunii de emigrant; 2. Elementele și formele generale ale emigrării; 3. Cauzele emigrărilor.* — Cap. II. 1. *Condițiile de producere a procesului de emigrare la Drăguș. Factorii: a) cosmologici, b) biologici, c) psiho-istorici; 2. Stările din America și emigrările drăgușene.* — Cap. III. 1. *Inceputul emigrărilor în Drăguș față cu cele din jud. Făgăraș și Ardeal; 2. Emigrarea în raporturi cantitativ nume- rice după: ani, vârstă, durată; 3. Concentrarea emigranților în Statele-Unite; 4. Inde- letnicirile și traiul emigranților în America de Nord.* — Cap. IV. 1. *Repatrierea; 2. Efec- tele emigrării. Înrdurirea exercitată: A) asupra vieții individuale a emigranților și B) a vieții sociale din Drăguș: a) influențe de ordin spiritual, b) de ordin politico-juridic, c) de ordin economic.* — Cap. V. 1. *Concluzii sociologice: Spiritul conservator al Drăgușului s'a opus influențelor mai adânci; 2. Păstrarea tradiției și a caracterului etnic; 3. Con- dițiile inovației și transformărilor în domeniul social pe cale de influență externă.*

CAP. I

UN FENOMEN oarecare poate fi privit din două puncte de vedere:
1. General sau abstract, când studiul se mărginește la o analiză de concept;

2. Particular sau concret, când fenomenul este determinat prin categoriile de timp și loc.

Studiul de față, după cum însuș titlul arată, nu are de obiect emigrarea ca fenomen privit în genere, adică făcând abstracție de momentul și societatea în care se petrece.

Din contră, el se ocupă de fapte petrecute concret înăuntrul satului Drăguș, județul Făgăraș, în intervalul de timp 1901—1929.

Dar specificul și concretul faptelor nu împiedică analiza sub forma preliminară a noțiunilor fundamentale ce caracterizează acest domeniu. Aceasta în scopul de a evita obiecțiile ce s'ar putea face cu privire la natura faptelor ce vor urma.

Ce se înțelege prin noțiunile de emigrant și emigrare?

Intr'un sens larg emigrant se numește orice persoană care părăsește teritoriul unui Stat spre a se fixa în alt Stat, unde devine imigrant, iar emigrarea este mișcarea populației dela un Stat la altul.

Definind astfel noțiunea de emigrant am vrut să arătăm în primul rând că numai deplasările omenești ce trec peste granițele unui Stat prezintă acest caracter și că toate mișcările de populație dintr'un loc într'altul în interiorul aceluiaș Stat, între aceleași granițe nu-s emigrări.

Definiția sub această formă nu este totuș valabilă decât dacă întrunește încă două elemente, pusă fiind în raport cu timpul — durata emigrării — și cu intenția, procesul psihologic al agentului.

În această privință nu există acord de păreri.

Astfel, unii consideră emigrant numai pe acela care părăsește patria sa și se stabilește în altă țară cu intenția de a nu se mai înapoia la locul de plecare.

Alții însă consideră emigrant chiar pe acela care părăsește o țară pe un timp limitat, cu scop mărginit.

Nu se socotesc în această din urmă categorie persoanele fixate întâmplător și pentru scurtă durată într-o țară străină, spre ex. turistul călătorind temporar cu mijloacele bănești suficiente și fără scopul de a-și crea acolo o ocupație, nu-i emigrant.

E vorba numai de aceia cari împinși de nevoi sunt ținuti să absenteze din țara lor timpul necesar pentru a-și agonisi mijloace de traiu în vederea unei mai bune stări, iar odată scopul atins, revin de unde au plecat. Intră în primul rând în această categorie, oamenii de condiție modestă cari își propun să caute aiurea șansele unui traiu mai bun.

Se pare că în ultimul timp această părere predomină.

Astfel, la noi, legea emigrărilor votată de parlament în 1925 consideră ca emigrant pe orice român care se stabilește în alt continent sau în altă țară, permanent sau temporar, spre a-și câștiga existența.

Așa dar, în această categorie intră și acei cari părăsesc țara fără intenția de a se stabili pentru totdeauna în alt Stat.

Destul să urmărească bunul traiu.

2. Prin urmare, criteriul economic este specific definiției și asupra lui urmează să stăruim. Fenomenul prezintă însă și alte aspecte în special de ordin politico-juridic care nu trebuiesc neglijate. Astfel, sub aspectul juridic, emigrarea e o consecință a dreptului de libertate.

Acest drept, azi universal recunoscut, impune totuși anumite reguli ce se fac — politicește — respectate, fie în țara de unde pleacă un cetățean, fie în aceea unde merge.

Considerațiile juridico-politice rămân însă pe al doilea plan.

În fond emigrațiunea e un fenomen de deplasare demografică cu substrat economic și social.

Asemenea deplasări — denumite generic migrațiuni — se pot petrece în interiorul unei țări, dar se pot extinde și peste granițele ei, când devin mai complexe.

Din prima categorie avem, spre ex., deplasările satelor către orașe, exodul rural; din a doua, emigrațiunea, când ne plasăm din punct de vedere al țării de unde pleacă anumiți indivizi, și imigrațiune când ne referim la țara unde sunt primiți.

După durata lor se disting 3 categorii de emigrări:

a) *Definitive*, când cel ce pleacă nu intenționează să se mai întoarcă, ci adoptă cetățenia țării în care s'a fixat.

b) *Temporale*, când omul adult se duce ca să-și petreacă anii de vigoare în străinătate, înapoiindu-se când a strâns oarecare avere;

c) *Sezonieră*, când deplasarea e periodică și se face numai într'un timp al anului.

Aceste precizări făcute, putem deci denumi emigrări mișcările de populație din Drăguș spre America, oricât de mică ar fi fost durata lor.

3. Dar, indiferent de categoria căreia aparțin, emigrările prezintă caractere comune și motivele care le determină sunt identice.

Trebue să recunoaștem însă, mai înainte de orice discuție, că stabilirea cauzelor oricărei manifestări sociale e una dintre problemele grele ale sociologiei.

Sunt gânditori în științele sociale cari n'au rezolvat încă această problemă.

Atunci când sunt ținuți să dea o explicare cauzală unui fenomen social, aceștia sau îl ocolesc, sau se mulțumesc să înșire un oarecare număr de factori eterogeni care joacă rolul de *causa efficiens*.

Spre pildă, cu privire la manifestările sociale de care ne ocupăm, diverșii gânditori, istorici, economiști, sociologi, găsesc explicația într'o serie de motive ce diferă dela unul la altul.

Emigrarea s'ar datora, astfel, următoarelor motive mai importante:

1. Suprapopulației, când numărul locuitorilor crește mai repede decât mijloacele de subsistență și când mizeria amenință o parte din populație.

2. Organizării economice defectuoase, chiar când țara nu este amenințată de suprapopulație;

3. Spiritului de imitație.

La aceasta se adaugă, însă din alt punct de vedere:

4. Deficitul populației, când din lipsa locuitorilor bogățiile unei țări ar sta neexploatate.

În acest caz țările supuse emigrării formează un centru de depresiune demografică, gol pe care celelalte cu surplus trebue să-l completeze.

Și acestea sunt totuși numai o parte din nenumăratele cauze pe care autorii le înșiră.

Rostul acestui studiu nu e de a face polemică și de aceea nu vom încerca să le negăm sau confirmăm. De altfel ar fi și inutil.

Ceea ce obiectăm noi este faptul că nu s'a încercat sau — chiar încercându-se — nu s'a isbutit o sistematizare a lor.

Și aceasta, pentru simplul motiv că toți au urmărit o explicație bazată pe causalitatea mecanică, neglijând, astfel, elementul psihic, volițional, care definește natura faptului social.

În sistemul de sociologie al d-lui Prof. Gusti, pe baza căruia lucrăm, această problemă este pe deplin lămurită.

În concepția ce prezidează acest sistem orice manifestare socială se explică genetic, ținând seamă de natura vieții sociale ca rezultată a unui ansamblu de factori ce o condiționează.

Factorii condiționați se grupează în patru categorii denumite generic cadre.

Cauza fenomenului social implică, așa dar, o structură complexă de elemente care conlucrează deopotrivă și nu izolat, rezultanta lor fiind o manifestare cu caracter unitar.

Pe baza acestei distincții urmează să stabilim geneza emigrărilor din Drăguș. Căci și aici avem să distingem între un motiv esențial, care pune în mișcare pe om, și condițiile care îi fac posibilă realizarea.

La întrebarea: ce a determinat pe Drăgușeni să emigreze în America, putem răspunde cu termenii întrebunțați altădată de Aug. Comte când era pus să definească progresul: «tendința fundamentală care împinge de-a-dreptul pe om să-și îmbunătățească mereu, sub toate raporturile, starea sa oarecare».

Ca să devină fapt împlinit această tendință sufletească trebuie să se manifeste și aceasta n'are loc decât în anumite condiții, cu concursul unor anumiți factori de natură externă.

CAP. II

Care sunt în cazul nostru factorii cari conlucrează la producerea procesului de emigrare?

Am spus că în primul rând e un motiv fundamental de ordin psihologic și cu caracter general: dorința de mai bine sădită în sufletul fiecăruia.

Să nu se creadă că vrem să facem metafizică.

Nici măcar formularea nu ne aparține, autorul acestei idei fiind unul din informatorii noștri, Iosif Stoia, care da ca motiv al plecării sale în America, credința că acolo «va fi mai bine».

Dar această tendință sufletească nu este suficientă spre a epuiza întreg lanțul cauzalității. Aparent liberă, voința omului este totuș supusă unui determinism rezultând din influența mai multor categorii de factori externi.

Vom examina deosebit influența acestora.

Trebuie să facem însă o distincție spre a evita unele obiecții.

Procesul emigrărilor presupunând — după cum am spus — două societăți dela care și înspre care se petrece deplasarea demografică, ar însemna că trebuie să examinăm condițiile ambelor societăți participante.

Obiecția este, însă, nefundată, fiindcă în primul rând trebuie determinat fenomenul deplasării locale, cea supra-abundență de populație care pentru menținerea echilibrului intern trebuie să se reverse în afara unității căreia aparține, cu primejdia altminteri să trăiască în mizerie neagră sau să moară.

Odată nevoia de roire actualizată, faptul că se canalizează într'un punct sau altul, după cum apar centrele de depresiune, e un lucru dacă nu accidental, în orice caz secundar.

Nu voim a spune prin aceasta că trebuie să neglijăm condițiile societății unde are loc imigrarea, ci că e suficientă o examinare sumară a lor.

Revenind acum, să vedem cari sunt factorii condiționați ai procesului de emigrare la Drăguș, rămânând a arăta, apoi, stările din America.

În primul rând trebuie menționați cei de ordin cosmologic. Dar și aici oarecare lămuriri sunt necesare în prealabil.

a) Luat în întregime cadrul cosmologic cuprinde în sine o mulțime de elemente care pot influența asupra unei societăți precum: situația climaterică, configurația

geografică, structura geologică, terenul cu care trebuie pusă în legătură, fauna și flora. Apoi clima cuprinde la rândul-i: vânturi, temperatură și ploi, apele și întreg mediul natural ce are o directă legătură și cu procesul economic.

Nu în ansamblul lui ne interesează cadrul cosmologic, ci numai în ce privește factorii ce se referă la producția economică.

Mediul natural ca element de producție este sărac în Drăguș.

Nu există aci — referindu-ne la subsol — nici un fel de zăcămintă subterane, mine sau cariere, spre a putea lua naștere o industrie extractivă care să asigure un mijloc de muncă și de câștig locuitorilor.

Tot astfel la suprafață solul e redus ca posibilitate economică.

Aceasta se referă nu numai la constituția terenului, ci și la modul de repartizare și folosința lui.

E adevărat că există o oarecare varietate în distribuția naturală a satului, dar, din cauze diferite, această diversitate n'a putut fi folosită și n'a putut duce decât parțial și incomplet la o ramificare a activității economice.

Zic incompletă, fiindcă favorizată și în alt fel de natură, unele categorii de producție ar fi putut lua ființă.

Astfel, prin faptul așezării lui lângă munte, Drăgușul posedă nu numai păduri, ci și locuri de pășune, izlazuri, fânețe precum și teren de agricultură. N'au putut totuși să se înfiripeze întreprinderi.

Pădurea, între altele, n'a putut duce la o industrie sau o exploatare a lemnului, în primul rând din cauza lipsei forței motrice a apei.

Lipsa acesteia desavantajează și pășunatul, deoarece unele locuri — ca Dumbrava — tot din lipsa apei n'au putut fi transformate în pășune, ci au rămas pentru fânețe.

E așa de mare lipsa de apă încât pentru folosința unui pârau local a dăinuit și mai dăinuiește încă un conflict acut între locuitorii din Drăguș și cei din Sâmbăta de sus.

Se mai adaugă aci și faptul că atât pădurea cât și pășunile și fânețele au fost și sunt folosite în mod colectiv în forme destul de imperfecte. Rezultatul este că inițiativa individuală n'a putut să se desvolte și să tragă maximum de profit. Comuna n'a putut suplini aceste lipsuri din aceleași motive clasice ce ne sunt cunoscute.

Dacă n'au putut lua naștere, prin urmare, mari întreprinderi economice, industriale, dacă nu s'a putut da extindere unei ocupații principale, păstorit, să zicem, la ce rezultate economice a dus mediul natural în satul Drăguș?

La o diversitate de îndeletniciri, care, luate în parte, se fac în măsură foarte redusă.

Lemnul n'a dus la o mare industrie, dar a dus la mici meserii adică atâtea câte pot fi încurajate și se pot menține de nevoile satului. Pășunile n'au dus la păstorie sau creștere a vitelor de rentă, dar a asigurat în schimb posibilitatea gospodăriilor de a-și întreține animale necesare muncii, hranei sau îmbrăcămintei.

În sfârșit, a mai rămas terenul agricol care de asemenea a oferit locuitorilor prilej de a-și cultiva plante și cereale necesare traiului în gospodărie.

Dar în ce măsură aceasta și cu câte greutate?

Așa cum a rezultat în urma frământărilor cosmice, pământul Drăgușenilor nu e deloc favorabil agriculturii. Compoziția chimică a terenului îl arată a fi sărac în săruri și azotați.

Pe vremuri, populație de păstori într-o bună măsură, Drăgușenii au început de dată recentă să se ocupe în mod unanim de munca pământului.

De sigur că rezultatele n'au fost prea strălucite atâta timp cât ei s'au mărginit să-l utilizeze așa cum a ieșit din mâinile naturii. De aceea au recurs la mijloace culturale, îngrășăminte, odihna și rotația prin sistemul asolamentelor, ș. a.

În modul acesta se folosește actualmente pământul în Drăguș, deși oamenii n'au mers prea departe în ce privește cultura și s'au mulțumit a cultiva cerealele obișnuite: grâu, secară, orz, ovăz, porumb, iar dintre plante cartoful în mod frecvent.

Redus ca întindere, sărac în ce privește calitatea, iată care e situația pământului în Drăguș.

Întinderea n'a putut fi mărită nici prin expropriere, fiindcă loc de agricultură n'a putut fi găsit. Cultura pe tarlale, după sistemul asolamentelor face ca anual să rămână necultivată o suprafață apreciabilă.

În ce privește, însă, calitatea, pământul a suferit o ameliorare, mărindu-și producția prin cultura intensivă, în special prin îngrășăminte.

Cealaltă tehnică de producție n'a încercat progrese însemnate nici ca instrumentație sau inventar, nici ca perfecționare a muncii.

Câteva cuvinte, deci, asupra îmbunătățirii pământului.

Îngrășăminte pământului este o chestiune vitală la Drăguș. Nu lipsește din nici o ogradă grămada de gunoiu pregătită din vreme cu grije și răbdare. Bălegarul e strâns de pe drum pentru a fi dus în curte și e o întrecere la culegerea lui. Fenomenul e atât de caracteristic încât a determinat pe cercetătorii monografici să-l înregistreze și în film.

Și această îngrășăminte naturală nu e totul. Se întrebuințează în foarte mare măsură îngrășământul artificial. Cumpărare de substanțe chimice pentru îngrășăminte e un articol care se întâlnește în mai toate bugetele de exploatare agricolă alcătuite aci.

Solul Drăgușului se pretează foarte puțin la o cultură extensivă.

Intensiv, de sigur că ar da un randament mai mare, dar o atare cultură nu e posibilă în starea lor de pregătire și în modul cum e stăpânit.

Și aci venim la cea de a doua cauză pentru care exploatarea agricolă nu e eficientă la Drăguș.

Din cauza creșterii neconținute a populației loturile familiare s'au pulverizat neîncetat prin succesiune. Actualmente gospodăriile posedă suprafețe extrem de mici și dacă s'ar mărgini numai la folosința lor n'ar putea să-și procure mijloacele de subsistență.

Inconvenientul care se adaugă este sistemul de exploatare pe tarlale prin rotație. În fiecare trebuie să rămână o bună parte de teren pentru ogor.

Ca să compenseze aceste lipsuri, locuitorii din Drăguș recurg la satele vecine mai bogate în pământuri, unde cultivă în arendă sau dijmă cereale sau cosesc tot în acest mod fân pentru vite.

Cosirea fânului în parte la Sași, peste Olt, este un fenomen aproape general la Drăguș. Cei mai mulți locuitori se aprovizionează în acest mod, și îi auzi mereu repetând ca un leit motiv: « n'avem pământuri și cele pe care le avem sunt sărace ».

Tot din motivele expuse — configurația geografică și constituția geologică deosebită — se explică faptul că n'a putut lua naștere pomicultura, care aci nu există.

Firea întreprinzătoare a Drăgușenilor a încercat de toate și puține posibilități au fost neglijate.

Dar peste limita fixată de natură nu se poate trece. Oricât de activi și de ingenioși ar fi locuitorii nu se poate obține prea mult de unde — virtual — există atât de puțin.

În condițiile amintite, mediul natural din Drăguș este dat să producă o anumită cantitate de bunuri care să asigure subsistența într'un oarecare grad de îndestulare numai unui număr determinat de indivizi. Acest nivel de viață — trebuie s'o recunoaștem — e destul de ridicat la Drăguș față de locuitorii din altă parte a țării.

Dacă mijloacele de subsistență sunt limitate, în schimb situația demografică se prezintă cu totul altfel.

b) Examinată sub aspectul *biologic* problema populației ne duce la concluzia că emigrarea se datorește și acestor factori în sensul schimbărilor de structură pe care le-a suferit masa populației în decursul unei jumătăți de secol. Ce indicații ne oferă statistica demografică a satului?

În anul 1929 când se fac cercetările monografice, Drăgușul număra 1453 locuitori, dintre cari 705 bărbați și 748 femei, repartizați astfel în ce privește vârsta:

dela	0—9 ani		365 inși
»	10—14 »		99 »
»	15—59 »		863 »
peste	—60 »		122 »

În raport cu numărul total de locuitori, statistica a înregistrat toate fenomenele demografice pe anumite intervale de timp precum: natalitate, căsătorii, mortalitate și emigrări.

Se evidențiază că în ultimii 30 de ani acestea s'au desfășurat astfel (1):

Natalitatea pe ani		Natalitatea cincinală
1899—62	1914—64	1899/903—59,8
1900—64	1915—21	
1901—61	1916—29	1904/908—55,6
1902—60	1917—22	
1903—52	1918—29	1909/913—52,6
1904—57	1919—44	

(1) Aceste date sunt furnizate de șeful echipei statistice, d-l Roman Cresin.

Natalitatea pe ani		Natalitatea cincinală
1905—50	1920—47	1914/918—33,0
1906—54	1921—56	
1907—56	1922—66	1919/923—54,4
1908—61	1923—56	
1909—49	1924—45	1924/928—53,4
1910—50	1925—49	
1911—51	1926—68	
1912—68	1927—44	
1913—45	1928—61	

Natalitatea anuală este de 55,5 persoane sau un coeficient de 39%.

Din examinarea acestor cifre se observă la începutul secolului o creștere a natalității după care urmează o scădere bruscă ce continuă cu variații, dar totuși păstrându-se nivelul scăzut.

Vom vedea mai departe că marele număr de nașteri dela început sunt continuarea unui fenomen care începuse cu câteva decenii în urmă și că stagnarea urmată se datorește reducerii procreației prin emigrarea bărbaților.

Mortalitatea anuală		Natalitatea cincinală
1899—34	1914—37	1899/903—54,0
1900—165	1915—30	
1901—45	1916—22	1904/908—37,8
1902—37	1917—27	
1903—49	1918—35	1909/913—47,2
1904—56	1919—24	
1905—32	1920—23	1914/918—30,2
1906—30	1921—37	
1907—39	1922—20	1919/923—31,4
1908—32	1923—53	
1909—26	1924—23	1924/928—30,6
1910—32	1925—40	
1911—29	1926—24	
1912—24	1927—32	
1913—125	1928—34	

Și aici avem de observat că în afara anilor de epidemie fenomenul se petrece normal.

Numărul morților anual este de 33,1 persoane sau un coeficient de 23% , adică o cifră cu mult inferioară natalității, rezultând un coeficient de creștere de 16%.

În ce privește căsătoriile ele sunt normale, dând un număr de 15,6 persoane căsătorite sau un coeficient de 11% .

Am spus că din comparația cifrelor rezultă un coeficient de creștere.

Ținând seamă însă și de mișcarea generală a populației ajungem la constatări concludente.

În perioada 1900—929, satul Drăguș nu are decât circa 1400 locuitori prezenți.

Raportând numărul actual al morților, născuților și căsătoriților din sat la această cifră totală de locuitori nu putem trage concluzii valabile.

Înlăturăm totuș obstacolul, formând totalități medii pe perioade de timp dela 5 la 10 ani.

Astfel, după 3 recensăminte făcute — 2 ungurești și 1 monografic — la diverse epoci, observăm pentru Drăguș cifre ce nu variază decât puțin.

In 1900 populația satului este de 1395 locuitori (recens. Ungar).
 » 1910 » » » 1414 » (» »).
 » 1929 » » » 1453 » (Recens. monogr.).

Creșterea populației considerată decenal e de asemenea aproape imperceptibilă, 1,4%, și media este constantă pe tot intervalul 1900—1929.

Toate acestea denotă un echilibru, o stabilitate care e ciudată pentru o societate umană unde natural ar fi ca locuitorii să crească și încă într'o progresie determinată. Nu e ceva deosebit, contrar normei?

Și dacă este așa, atunci cum se explică?

Nu putem răspunde la această întrebare decât urmărind mișcarea populației din sat și mai târziu în ultimă jumătate a secolului al XIX pentru ca la urmă comparând-o cu mersul de după 1900 să încercăm deslegarea.

Anii	Nat.	Mort.
1840—44	41,2	25,0
1845—49	43,4	22,8
1850—54	43,4	26,0
1855—59	47,6	47,2
1860—64	51,4	31,8
1865—69	46,8	35,2
1870—74	49,2	44,8
1875—79	50,2	35,6
1880—84	54,2	36,6
1885—89	57,4	43,6
1890—94	56,4	44,8
1895—99	57,0	33,0

Cu alte cuvinte, începând cu anul 1840 și până la 1860 observăm că populația e în continuă creștere; dela 41,2 la 51,4, în 1864 se înregistrează o scădere bruscă a populației la 46,8. Cauza?

În acest timp are loc — după informațiile culese — o primă emigrare a Drăgușenilor: în Dobrogea.

Populația crește din nou între 1870—1900, atingând în 1900 maximum.

Interpretarea cifrelor și constatarea creșterii populației am făcut-o în acest interval ținând seamă numai de natalitate, luată izolat.

Pentru ca deducțiile asupra creșterii reale să fie veridice, trebuie să le raportăm la coeficientul mortalității.

Făcând chiar această raportare, după ce am scăzut cifra mortalității din cea a natalității, populația rămâne totuși în creștere pe motiv că mortalitatea este constantă cu excepția anilor de epidemie.

După 1900 creșterea populației, după cum am văzut, nu mai are loc.

Mai multe sunt presupunerile pe care le putem face. Astfel, dacă ne mărginim la epoca antebelică două sunt ipotezele de examinat:

1. Sau o mortalitate care să egaleze natalitatea;
2. Sau o emigrare a surplusului de populație.

Prima ipoteză se înlătură dela început, căci statistica ne arată că mortalitatea e normală în tot decursul epocii și inferioară natalității, lăsând loc chiar unui coeficient apreciabil de creștere.

Mai rămâne în picioare, deci, cea de a doua ipoteză pe care o confirmă și faptele și datele statistice.

În ce privește epoca de după război stagnarea se mai poate explica — întru cât emigrările au fost în număr mic — prin scăderea generală a natalității.

În general privind dar, creșterea efectivă a populației în 30 de ani este de 390 de oameni, număr care se repartizează astfel: 58 rămân în sat, 332 emigrează.

Interpretând toate aceste date la lumina considerațiilor noastre, concluzia care se desprinde confirmă o veche teorie și dă astfel o justificare clasică emigrărilor din Drăguș: este disproporția între creșterea populației și a mijloacelor de subsistență.

Ceea ce ne îndreptățește să adoptăm în parte această concepție este coincidența ciudată că pe la sfârșitul sec. XIX în Drăguș stagnarea în creștere a populației coincide cu parcelarea proprietății agricole în sat, care prin succesiune atinsese un grad de diviziune aproape de pulverizare.

Densitatea populației ajunsese la un moment dat — în jurul anului 1900 — la un punct maxim. Orice creștere îi era fatală și numai două posibilități erau pentru rezolvarea problemei: sau să rămână pe loc toți îngreindu-se condițiile de trai până la mizerie și moarte, sau să plece aiurea spre a-și câștiga mijloace de existență asigurând normala convețuire a celor rămași.

Spiritul practic al Drăgușanului unit cu o deprindere inveterată a ales pe aceasta din urmă.

c) Și aici trebuie să adăugăm încă o categorie de factori cari au influențat procesul de emigrare în America.

Spuneam că faptul disproporției dintre creșterea populației și a mijloacelor de subsistență explică numai în parte fenomenul de care ne ocupăm. Că nu oriunde există această disproporție are loc o emigrare și că emigrarea, cum am spus, nu e singura soluție, populația putând rămâne pe loc preferând să trăiască în mizerie decât să plece aiurea. Cu atât mai mult în cazul nostru, unde locul plecării era atât de îndepărtat, necunoscutul atât de mare și șansele de reușită atât de nesigure.

Trebue să fie la mijloc un spirit întreprinzător, aventuros, deprins cu deplasările și înzestrat cu o mare doză de optimism.

În sufletul unui emigrant se petrece — mental și afectiv — un proces psihologic foarte complex. Sunt temeri pe care le încearcă, obstacole de înlăturat, contradicții de rezolvat, hotărâri repezi și o voință tenace.

Se găsesc oare toate acestea la Drăgușeni și dacă e așa atunci căror împrejurări li se datorește prezența?

Fără a anticipa asupra concluziilor ce le desprinde echipa istorică putem afirma că în tradiția Drăgușenilor este o veche și adâncă deprindere migratorie. Portul lor, menținerea într-o mare măsură a oeritului ca ocupație și mai ales numeroasele legende despre ciobani ne îndreptățesc să tragem concluzia că a existat aci o viață păstorească.

Vechi păstori, o parte din locuitori, strămoși ai emigranților de astăzi, au cunoscut, desigur, acele transhumante dela munte spre mare în nevoia de a procura hrană și adăpost oilor.

Cu această ocazie s'au deprins ei cu drumuri lungi și cu absențe îndelungate de acasă fără a se simți izolați, ci din contră privind depărtarea ca un lucru obișnuit.

Așa V. Sofonea, de 76 ani, își aduce aminte că strămoșii săi cari umblau cu păstoritul prin vechiul regat au ajuns până la cotul genovățului, la malul Mării Negre. Au ajuns — spune el — chiar până în țara turcească.

Tot astfel într-o genealogie pe care un locuitor cult din sat — Codru Drăgușan — a făcut-o neamului său, vedem o parte din strămoșii săi ocupându-se cu păstoritul și peregrinând la mari depărtări.

1. « Vasile Gușeală — scrie Codru Drăgușan — fiul lui Gușeală și al Mariei Codru s'au căsătorit și în etate de 40 ani au murit la oi în munții Ciucului și s'au îngropat acolo.

2. Adam Gh. Plăieșu (1778—1843). Tatăl meu în tinerețe a fost mai mulți ani cioban la oi, la economie de oi, vestit pe atunci, Maniu Sofonea sau Maniu Nitului Ioan din Drăguș, care ierna oile prin România și Turcia și despre care se zice că « atâția bani de aur și argint avea și usca pe tiale ».

3. Moise A. Codru (1825—86), plugar în Drăguș în tinerețe, a fost cioban la oi mulți ani, a iernat la oi în România ».

Va să zică, deprinderea era formată. Mai trebuia un cât de mic prilej pentru ca ea să renască. Și aceasta s'a ivit pela începutul sec. XX.

Numai că de astă dată nu mai era vorba de mici preumblări între granițele aceleiaș țări, ci spațiul de străbătut devenise mondial.

Drăgușenii au participat la un exod social intercontinental datorită nevoilor, deprinderii de care am vorbit și unui element nou de care urmează a ne ocupa: spiritul de imitație.

La epoca de care vorbim, emigrările în America luaseră proporții mari și se întinseseră cu repeziciune în tot Ardealul. Se svonea din sat în sat că pleacă oamenii într'un loc unde se câștigă bani mulți.

La început neîncredători, când au văzut că în adevăr cei plecați trimit bani în sume mari, temerile au dispărut și tentațiile au devenit din ce în ce mai mari.

Companiile de transporturi și propagandiștii intraseră în joc și începuseră ademenirile, oferind condiții avantajoase de călătorie, exagerând posibilitățile de câștig.

Cu modul acesta se formase o adevărată psihoză a emigrărilor căreia locuitorii din Drăguș, împovărați de greutate și fără sprijinul autorității de Stat nu, i-au putut rezista.

Referindu-ne la sprijinul autorității de Stat nu vrem să înțelegem decât dezinteresarea regimului politic de a soluționa economicește nevoile acestor locuitori.

Cât privește emigrările nu rezultă de nicăeri că autoritatea ar fi avut vreun amestec în provocarea lor, urmărind — să zicem — o despopulare a ținutului. Aceasta pentru că nici nu s'a încercat o colonizare străină.

Se pare — din contra — că administrația nu se lipsea cu ușurință de serviciile pe care cei plecați le puteau aduce Satului. Mai ales pentru armată, fiindcă trebuie să adăogăm, mulți dintre cei emigrați plecau tineri, mai înainte de a face serviciul militar, în mod clandestin, ceea ce făcuse pe unii să spună că « Drăgușenii părăseau satul să scape de armată » (fișa Amzăr).

Rezumând putem spune, dar, că plecarea Drăgușenilor în America se datorește în primul rând unei tendințe adânci de ordin sufletesc de a-și îmbunătăți soarta, favorizată de o serie întreagă de factori deosebiți.

Și am văzut în ce a constat influența factorilor ce alcătuiesc cadrele: cosmologic, biologic și psiho-istoric.

Aceasta în ce privește emigrarea din punct de vedere, aș zice, local.

Dar, pentru ca lanțul causal să fie complet, trebuie să privim problema și din al doilea punct de vedere, al stărilor din America, unde avea loc imigrarea. Sub acest unghiul punctele obscure apar mai luminoase și fenomenul poate fi privit printr'o perspectivă vastă.

2. Emigrările în America au început de mult timp. Ele au reușit să ia proporții mai mari odată cu dezvoltarea industriei americane după jumătatea secolului XIX (1).

Până la 1860 majoritatea emigrației în Statele-Unite a fost de origine din nordul Europei teutonice și protestante cu un oarecare amestec celtic anglicizat, Irlandezi și Scoțieni.

Dela 1860 încoace, însă, începe imigrația slavo-latină din centrul, sudul și estul Europei care între 1890 și 1900 balansează pe cea nordică depășind-o și devenind majoritară dela 1900 încoace.

Atâta timp cât emigrația în America a fost nordic protestantă, Americanii au putut asimila cu ușurință pe noii veniți al căror fond teutonic, religie și civilizație protestantă se puteau ușor asimila cu mediul american.

Dela 1900 încoace se ivesc greutate mari în asimilare, greutate care devin aparente cu ocazia războiului și provoacă legea imigrației dela 1924 — despre care ne vom ocupa — constând într'o virtuală excludere a elementelor eterogene.

Emigrarea românească în Statele-Unite are loc cu începere de pe la 1890. Marea majoritate a emigranților pornește din Transilvania, aproximativ zece ani după

(1) Datele ce urmează sunt extrase din studiul d-lui Aureliu Ion Popescu publicat în volumul comemorativ al Unirii.

primirea primelor contingente ungare și săsești și care atrag atenția Românilor prin succesele lor materiale.

Puțin numerică, la început, emigrarea Românilor transilvăneni atinge peste 10.000 în 1910.

Contemporană cu grosul emigrației slave și ungare din vechea împărăție austro-ungară, sosite în Statele-Unite în perioada de formare a industriei americane, centrate în jurul marilor lacuri, ea se îndrepta firește către aceste centre în nevoie de brațe și unde salarizarea era mai mare.

Clevelandul este nu numai centrul vieții intelectuale a Românilor, dar și a Ungurilor și a Cehilor.

Cifra aproximativă a Românilor în Statele-Unite ar fi 100.000, iar în Canada 15.000; Evrei Români: 50.000 în Statele-Unite și 30.000 în Canada.

Patronii preferă Români în fabrică din cauza spiritului lor de muncă și din cauza impermeabilității lor la propaganda comunistă sau sabotajul economic. N'aveau însă, o situație prea bună din cauza necunoașterii limbii engleze.

Pe de altă parte, din punct de vedere al stabilirii lor în noul mediu, Românii ca și mai toți Slavo-Latinii, nu vin cu gândul să se așeze în mod permanent, ci numai pentru a strânge o sumă de bani cu care să se întoarcă în satul natal spre a-și putea întări gospodăria. Aceasta și religia neprotestantă făceau ca Românii să nu fie bine văzuți, neputând fi asimilați.

Legea emigrărilor din 1921 reduce cota emigrărilor la 3 % din numărul aflat în Statele-Unite cu ocazia recensământului din 1910, iar cea din 1924 la 2 % din numărul aflat cu ocazia recensământului din 1890, când începe procentul de emigrare Slavo-Latin.

După prima cotă numărul emigranților Români admiși anual în Statele-Unite se urcă la 10.211, pe când noua cotă permite numai 896, din care 258 pentru Basarabia (America n'a semnat tratatul de unire). Cotele sunt angajate pe ani de zile în majoritate cu Evrei cari vor să părăsească țara.

CAP. III

Primul locuitor din Drăguș, care a emigrat în America, a fost Iason Tătaru, stabilit în orașul Verona. Evenimentul se petrece cam prin anul 1900 și Iosif Stoia, unul dintre cei ce au luat parte în mod intens la aceste mișcări, ne descrie astfel împrejurările în care s'au petrecut lucrurile:

« S'auzea că s'au dus unii din Ardeal, că unii din satele vecine au fost în America și că acolo câștigă bani mulți. Oamenii din Drăguș s'au interesat dacă pot căpăta și ei de lucru. Unii erau fricoși și nu voiau să plece, fiindcă s'auzea că-i « stampează » în frunte și nu se mai pot întoarce. Alții au fost mai curajoși și din cauza datoriilor și-au zis: « ce-o hi o hi » și au plecat.

Mergând acolo au căpătat de lucru. Am văzut că la o lună sau două trimit câte 50—100 fiorini sau se mai împrumutau pe la cunoscuți și trimiteau mai mult acasă pentru a plăti scadența.

Cei dimprejur au văzut că trimit parale « și-au plecat și unii și alții ». Emigranții împrumutau dela Băncile din sat sau apropiere câte 300 fiorini, din care li se reținea camăta, plăteau biletul de drum și rezervau 30 de dolari — hrana pe trei săptămâni, spre a-i arăta la debarcare conform legilor din America.

Se interesau însă mai înainte de la un om vecin din sat care plecase acolo. Acela făcându-și loc, toți luau adresa lui și se duceau la el. Așa se făcea că într'un anumit loc să îngrămădeau toți dintr'un sat ca albinele în jurul reginii.

« Drăgușenii erau mai mulți în Verona și Alliance Ohio; Sâmbetenii erau în Canton lângă Alliance.

Erau și agenți în Bremen și Hamburg cari țineau drumul celor ce plecau în porturile Havres, Rotterdam și întrebau cari vor să mai vie din sat. Fiecare agent își lauda linia lui și le trimitea informații prin plic acelor pe cari îi aflau că vor să plece și cereau să le răspundă ca să le rezerve loc pe vapor. Pe urmă îi băgau în pivnițele vaporului. Așa s'a făcut că la războiu erau 120 de oameni din comună buni de purtat armele ».

Declarațiile făcute de Iosif Stoia, au fost confirmate și de alți locuitori emigranți interogați de noi. Am căutat, pe cât posibil, să controlăm spusele lui cu alte indicii. Se va vedea acest lucru pe măsură ce studiul va lua desvoltare. Deocamdată ne oprim la afirmația lui că la data plecării primului emigrant din Drăguș se produsese ră emigrări din comunele marginase din județul Făgăraș. Statisticile ungurești confirmă acest lucru.

Astfel, după aceste statistici emigrările din acest județ în spre America încep în anul 1899.

E necesar să notăm emigrările din acest județ până la războiu spre a le putea compara apoi cu cele din Drăguș și a observa variațiile.

Anul	Bărbați	Femei	Total
1899	232	193	425
1900	173	92	265
1901	339	99	438
1902	273	56	329
1903	677	33	710
1904	507	190	697
1905	1.577	359	1.936
1906	1.327	255	1.582
1907	1.522	354	1.876
1908	442	275	717
1909	1.150	360	1.510
1910	1.141	350	1.491
1911	385	280	665
1912	714	368	1.082
1913	562	603	1.165
	11.021	3.867	14.888

Migratia- fenomen regional. cazul judetului Fagaras. Eventual de reluat istoria fenomenului tot la nivel microregional

În intervalul dela 1899—1913 emigrează așa dar din tot județul Făgăraș un număr de 14.888 de persoane, dintre cari 11.021 bărbați și 3867 femei.

Emigrarea merge crescând până în anul 1905, când începe să scadă.

Încearcă o nouă urcare în 1907, iar după această dată numărul descrește din ce în ce până la războiu.

Din întreg numărul de 14.888 emigranți nu se repatriază până la începutul războiului decât un număr foarte mic, iată și rezultatele pe ani.

Anul	Emigranți	Repatriări
1899	425	17
1900	265	17
1901	438	34
1902	329	65
1903	710	79
1904	697	107
1905	1.936	130
1906	1.582	179
1907	1.176	657
1908	717	448
1909	1.510	183
1910	1.491	102
1911	665	364
1912	1.082	221
1913	1.165	120
	14.888	2.723

În intervalul dela 1899—1913, emigrează 14.888 persoane dintre cari se repatriază 2723. Restul de 12.165 rămân în America și se găseau acolo la începutul războiului. Totalul emigrărilor din Transilvania pe 15 județe în acelaș interval de timp e de 156.668. Raportând emigrările din Făgăraș la acest total rezultă un coeficient de 12,88%.

Cum se prezintă Drăgușul în ce privește emigrările față de județul Făgăraș ?

Numeric cifrele luate absolut nu sunt prea mari. Ar trebui să cunoaștem emigrările și pe sate spre a putea avea puncte de comparație. Aceste date lipsesc, însă.

Cercetând emigrările din Drăguș, trebuie să facem dela început o serie de distincții: sunt persoane care au emigrat o singură dată sau de mai multe ori, tot astfel durata emigrării prezintă variații importante.

2. În intervalul de timp dela 1901 și până la 1929, la numărul de 1453 locuitori, cât are întreg satul, au emigrat în America în total 270 persoane, dintre care 218 bărbați și 52 femei.

Fracționar această cifră reprezintă aproape o cincime din populația totală, ținând seamă că numărul acestuia a rămas tot timpul constant sau în procente aproape 19%.

Ca frecvență, din totalul de 320 gospodării, au participat cu membri la emigrare 183 de gospodării, adică 4/6, din total repartizate astfel în ce privește numărul membrilor emigrați:

124 familii cu câte 1 persoană.

41	»	»	»	2	»
10	»	»	»	3	»
7	»	»	»	4	»
1	»	»	»	6	»

între 1901 și 1929 au fost emigrări din 183 din totalul de 320 gospodării. Imens! Ar fi de revăzut recensământul de la 1929 din sat și luat ca bază pt o nouă cercetare

Printre acestea o singură familie emigrată în întregime, cea dela Nr. 11.

Ca interval de case, orientându-ne după numerele ce poartă, găsim pe alocuri șiruri neîntrerupte, cum spre exemplu, locuințele 261, 262, 263, 264, 265, 266 și 267 din care se găsesc persoane plecate.

Din totalul celor plecați s'au înapoiat în țară 125 bărbați și 7 femei restul de 93 bărbați și 45 femei se află și azi răspândiți în diferite centre ale continentului american. Din ei un număr de 15 (12 bărbați și 3 femei) au murit acolo.

În toate calculele de până acum s'a avut în vedere numai numărul persoanelor.

Chestiunea trebuie privită sub o altă față. O mare parte dintre cei emigrați după ce se înapoiu în comună, stăteau oarecare timp și se reîntorceau în America, încât o bună parte din ei au străbătut acest drum de mai multe ori. Din cele 270 persoane:

164 bărbați au emigrat o singură dată efectuând 164 emigrări.

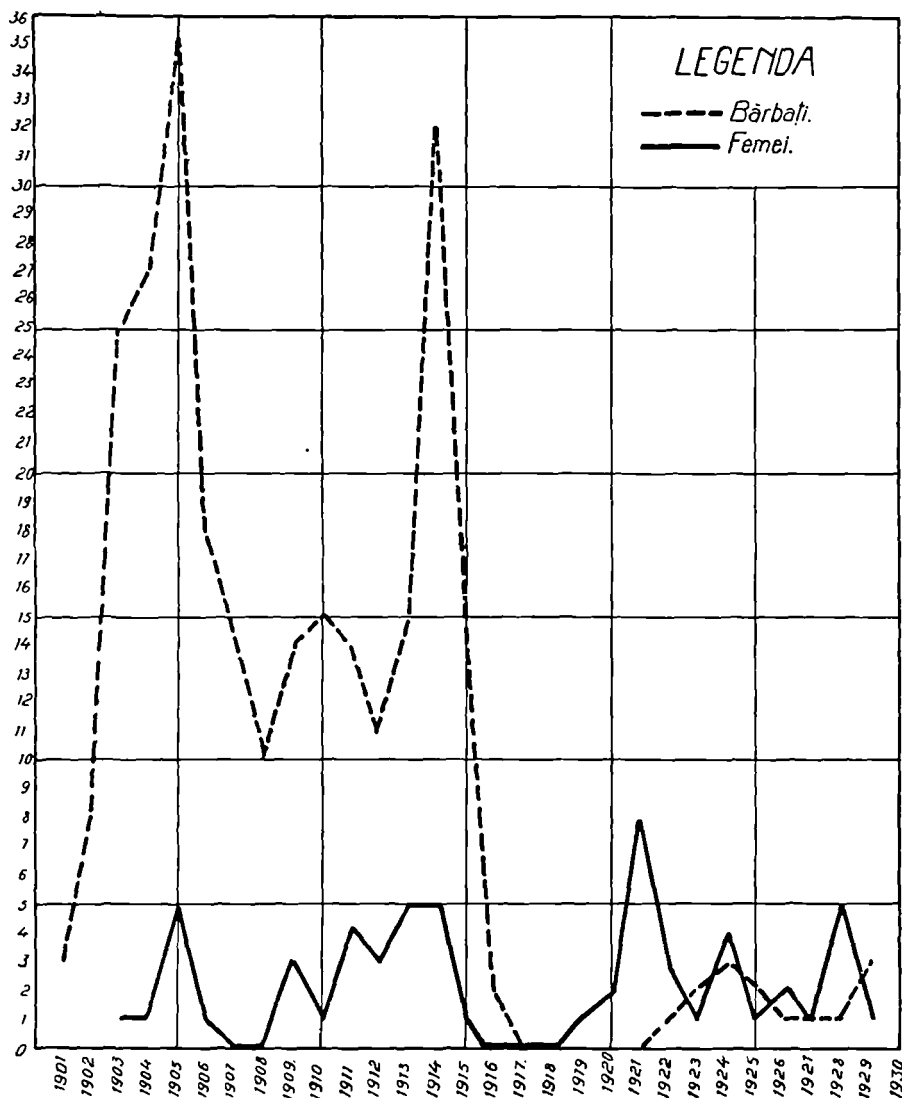
44 bărbați au emigrat de câte două ori efectuând 88 emigrări;

8	»	»	»	»	»	trei	»	»	24	»
2	»	»	»	»	»	4	»	»	8	»
51	femei	»	»	»	»	1	»	»	51	»
1	»	»	»	»	»	2	»	»	2	»

În total, deci, au avut loc un număr de 337 emigrări care, distribuite pe ani, pe durată și pe vârstă, se înfățișează astfel:

Înainte de războiu			După războiu		
Anul	B.	F.	Anul	B.	F.
1901	2	—	1915	1	1
1902	7	—	1916—18	1	—
1903	24	1	1919	1	1
1904	26	1	1920	—	2
1905	34	5	1921	—	7
1906	17	1	1922	1	2
1907	15	—	1923	3	—

NUMĂRUL EMIGRĂRILOR ANUALE
IN PERIOADA : 1901-1929.

Graficul N-rul I

Înainte de război			După război		
Anul	B.	F.	Anul	B.	F.
1908	9	—	1924	3	4
1909	13	3	1925	2	1
1910	14	1	1926	1	2
1911	10	4	1927	1	1
1912	14	3	1928	1	4
1913	31	5	1929	3	1
1914	14	4			

De remarcat în acest tablou este faptul că emigrările începând din 1901 se urcă mereu atingând maximum în 1905 în ce privește pe bărbați. Variația de creștere și de descreștere coincide aproape perfect cu aceea a întregului județ Făgăraș.

Și aci maximum se realizează în 1905; în 1906 scade puțin numărul și se urcă în 1907 ca și la Drăguș. Este deci o corelație care ne indică dependența și participarea populației din Drăguș la oscilațiile demografice generale, atât în ce privește județul Făgăraș cât și intrările în America din lumea întreagă.

Chiar în timpul războiului, o parte din ei reușesc să se strecoare, iar creșterea numărului emigranților în 1913 nu se explică prin previziunea războiului ci — după informațiile culese — ea se datorește unei crize economice unită cu o epidemie ce a avut loc în acel an.

După războiu, numărul emigranților bărbați scade până la dispariție, datorită legilor prohibitive de care am amintit.

Faptul că se mai întâlnesc și după această dată emigrări își are o altă explicație.

O parte dintre bărbații cari emigraseră înainte de războiu și rămăseseră acolo în tot acest timp s'au hotărât, spre a-și menține locurile, să primească cetățenia americană. Intenționând să se stabilească acolo ei au venit în țară să-și ia soțiile. Tot dintre aceștia se găseau unii, necăsătoriți, fiind plecați tineri de acasă.

Păstrând relații prin corespondență cu fete din sat, după ce au strâns mijloace bănești suficiente, ei s'au înapoiat în țară spre a se căsători și imediat după nuntă s'au înapoiat împreună cu soțiile.

Că este așa o dovedește și creșterea neobișnuită a numărului de femei emigrante care atinge cifra 7 în 1921.

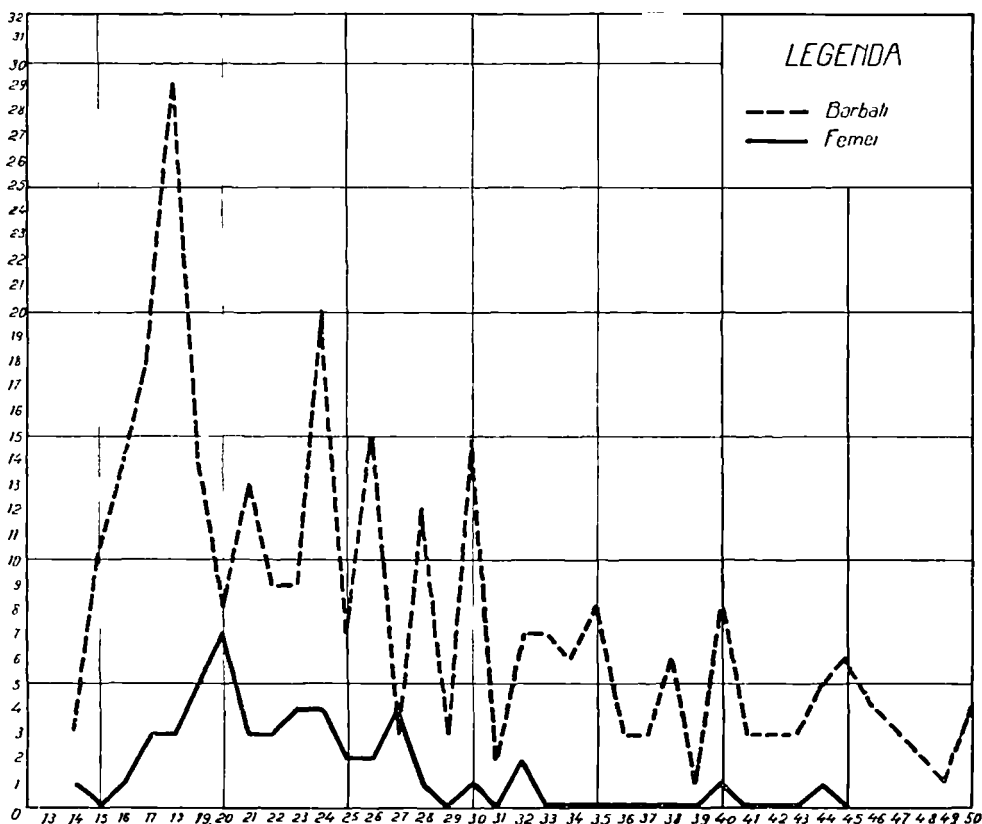
Ultimele emigrări nu se fac direct în America, ci clandestin prin Canada. Sunt adevărate peripecii pe care le-au încercat trei emigranți din urmă: I. V. Sofonea, V. Popa Radu și Dionisie Rogozea, plecați în Canada de unde au încercat să se strecoare pe sub acuns în America de Nord. Prinși și duși înapoi se pare că nu și-au ajuns scopul.

În legătură cu anii și numărul emigrărilor, trebuie avută în vedere vârsta la care se produceau.

Din statistica alcătuită rezultă că aceștia plecau începând dela 14 ani, și că unii apucau drumul Americii chiar la vârsta de 50 ani.

Dăm mai jos numărul emigrărilor pe vârste:

NUMĂRUL EMIGRĂRILOR PE VÂRSTE

Graficul N-rul II

	B.	F.		B.	F.
La 14 ani: . . .	3	1	La 33 ani: . . .	7	—
» 15 » . . .	10	—	» 34 » . . .	5	—
» 16 » . . .	15	1	» 35 » . . .	8	—
» 17 » . . .	19	3	» 36 » . . .	3	—
» 18 » . . .	30	3	» 37 » . . .	3	—
» 19 » . . .	14	5	» 38 » . . .	6	—
» 20 » . . .	7	8	» 39 » . . .	1	—

	B.	F.		B.	F.
La 21 ani: . . .	13	3	La 40 ani: . . .	8	1
» 22 » . . .	9	3	» 41 » . . .	3	—
» 23 » . . .	9	4	» 42 » . . .	3	—
» 24 » . . .	20	4	» 43 » . . .	3	—
» 25 » . . .	7	2	» 44 » . . .	5	1
» 26 » . . .	15	2	» 45 » . . .	6	1
» 27 » . . .	3	5	» 46 » . . .	4	—
» 28 » . . .	12	1	» 47 » . . .	3	—
» 29 » . . .	3	—	» 48 » . . .	2	—
» 30 » . . .	16	1	» 49 » . . .	1	—
» 31 » . . .	2	—	» 50 » . . .	3	—
» 32 » . . .	7	2			

Din înfățișarea acestor date rezultă că cel mai mare număr de emigrări se producea până la 21 ani, maximum fiind la 18 ani.

Două sunt explicațiile acestui fapt. În primul rând este nevoia celor tineri de a-și crea un suport de viață proprie. La această vârstă indivizii încep să se orienteze și să-și aranjeze existența pentru viitor. Socoteala pe care și-o făcea fiecare era simplă. Neavând avere suficientă dela părinți spre a-și putea întemeia gospodăria, tinerii plecau să-și strângă zestre în America pentru ca mai apoi cu banii câștigați să cumpere pământ și să-și zidească o casă în care să locuiască cu familia viitoare.

În al doilea rând mai era la această vârstă și scopul de a scăpa de serviciul militar. La vârsta de 22 și 23 ani, observăm o scădere a numărului emigranților, datorită tocmai serviciului militar care îi ținea ocupați. Că se mai produc și la această vârstă nu trebuie să provoace surprindere. De serviciul militar puteau fi scutiți unii și plecau. Alții fugeau și abia după înapoiere erau nevoiți să facă serviciul militar, de care nu scăpau.

De remarcat că cele mai multe emigrări se făceau clandestin fără știrea și învoirea autorităților sau cu pașapoarte false.

După 24 de ani numărul emigrărilor crește din nou și se menține cu scăderi din 2 în 2 ani la un nivel ridicat până la vârsta de 30 ani.

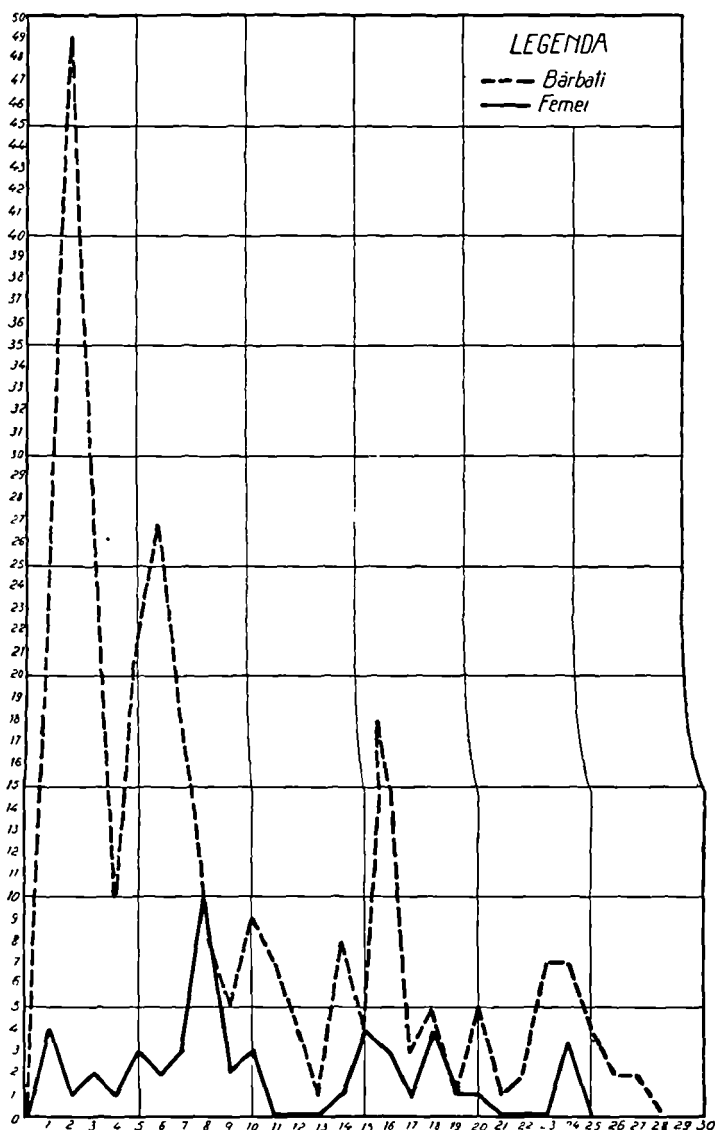
De aci înainte numărul emigrărilor descrește mereu, încetând cu desăvârșire la vârsta de 50 ani.

Creșterile brusce din 2 în 2 ani, până la o anumită vârstă — urmând a fi pusă în legătură cu durata emigrărilor — se explică prin aceea că numeroase emigrări durau câte 2 ani și apoi se reînnoiau.

Cifrele statistice referitoare la acest lucru arată că au durat:

Timp de	1 an	29 emigrări bărbați și	4 femei;
» »	2 »	49 » »	1 »
» »	3 »	29 » »	2 »
» »	4 »	10 » »	1 »
» »	5 »	20 » »	3 »

NUMĂRUL EMIGRĂRILOR ÎN RAPORT
CU TIMPUL PETRECUT ÎN AMERICA

Graficul N-rul III

Timp de 6 an 27 emigrări bărbați și 2 femei;					
»	»	7	»	18	»
»	»	8	»	8	»
»	»	9	»	5	»
»	»	10	»	9	»
»	»	11	»	7	»
»	»	12	»	4	»
»	»	13	»	1	»
»	»	14	»	8	»
»	»	15	»	4	»
»	»	16	»	18	»
»	»	17	»	3	»
»	»	18	»	5	»
»	»	19	»	1	»
»	»	20	»	5	»
»	»	21	»	1	»
»	»	22	»	2	»
»	»	23	»	8	»
»	»	24	»	8	»
»	»	25	»	4	»
»	»	26	»	2	»
»	»	27	»	2	»

Din examinarea cifrelor, rezultă că majoritatea emigrărilor au durat la bărbați între 1 și 7 ani. Durata de 2 ani, însumează cele mai multe emigrări. Faptul că există o excepție cu cele 18 emigrări de bărbați care durează de 16 ani se explică prin aceea că aceste emigrări sunt produse în jurul războiului și la data de 1929, când alcătuim statistica de față, emigranții nu s'au înapoiat încă.

Unii dintre ei au primit cetățenia americană și s'au fixat acolo fără a se mai înapoia în comună.

Datele acestea mai au însă și o semnificație socială asupra căreia vom reveni.

Cei mai mulți emigranți — ne-au declarat ei — și ne confirmă cifrele, au plecat nu cu intenția de a părăsi definitiv satul, ci cu scopul mărginit de a strânge acolo o sumă oarecare de bani. Odată strânși banii necesari fiecare revenea la locul lui, pe care îl părăsise în sat și dacă era căsătorit își achita datoriile, cumpăra pământ, clădea casă sau își perfecționa inventarul de muncă.

Dacă era necăsătorit, având oarecare avere strânsă, căuta să se însoare cu o fată mai înstărită din sat pentru ca împreună să întemeieze o gospodărie la adăpost de grijile materiale.

O spune de altfel și Aureliu Ion Popescu, autorul studiului despre Românii din America.

3. Spre ce localități s'au îndreptat și unde s'au fixat emigranții?

Dela început ar trebui să facem o presupunere. Plecând în America emigranții urmau să găsească o îndeletnicire potrivită cu priceperea lor, îndreptându-se spre acele activități care le erau cunoscute.

Ocupația lor fiind în mare parte agricultura firesc ar fi fost să îi vedem îndreptați spre centrele în care se face agricultură, cum bunăoară în Argentina sau alt Stat din America de Sud.

Totuș n'o fac și în această direcție nu pleacă decât trei inși, iar întreg restul se concentrează ca o masă compactă în câteva orașe vecine precum: Bedford, Ohio, Detroit, Michigam, Alliance Ohio, Cleveland.

Își găsește acest fapt o justificare? Desigur.

Trei sunt considerațiile pentru care Drăgușenii s'au concentrat numai în acele localități.

În primul rând una pe care o cunoaștem, în legătură cu primul emigrant și cu modul cum plecau emigranții. Primul locuitor plecat, Jason Tătaru, s'a dus în Alliance Ohio. În jurul lui, spune Iosif Stoia, sau strâns Drăgușenii ca albinele pe lângă matcă. El îi primea pe noii veniți, îi sfătuia și îi îndruma. Adesea le făcea și legătura cu întreprinderile pe unde se putea munci în condiții bune. Apoi, necunoscând limba, cei veniți de curând trebuiau să se informeze dela el până se deprindeau.

Aceștia jucau mai departe același rol.

După ce se fixau scriau rudelor, prietenilor, iar aceștia la plecare îi căutau pe ei spre a fi inițiați.

Nu se puteau oare risipi totuș după ce ajunseseră a se familiariza cu acel mediu și deprinseseră limba?

Aci intervine cel de al doilea motiv care explică concentrarea lor.

Deși plecați din sat obținând și ocupații ușoare care le ofereau câștiguri bune, Drăgușenii nu se simțeau totuș bine în acele orașe mari cu populație cosmopolită, cu moravuri, credințe, obiceiuri și limbi diferite.

Plecau la o vârstă destul de înaintată și cu o mentalitate prea diferită spre a se putea adapta mediului sau spre a fi asimilați.

Fiecare din ei purta în suflet nostalgia locului părăsit și satul patriarhal în care lăsaseră familia, rude, cunoscuți, oricât de sărac ar fi fost, îi ademenea mai mult decât orașele pline de bogății și de sgomot ale Americii. Orice clipă petrecută aci era și o suferință.

Mulți erau roși de dorul de casă și dorința de a se înapoia îi chinuia fără răgaz. Plecarea n'ar fi putut dura în aceste condiții prea mult timp. Dar faptul că se găsiseră acolo așa de mulți a dus la o atenuare. Și-au întemeiat aci o nouă comunitate, unde se întâlneau, își împărtășeau gândurile, se sfătuiau, petreceau și se ajutau aproape ca în satul pe care îl lăsaseră.

Acest mijloc de a-și păstra coeziunea, cultivând sentimentele neamului și obiceiurile moștenite, i-a făcut imuni față de influențele străine, păstrând caracterul etnic.

În sfârșit, a treia considerație pentru care s'au strâns Drăgușenii la munca de fabrici în Statele-Unite și au fugit de agricultura din America de Sud este și faptul că în această din localitate condițiile de traiu și de lucru erau foarte grele.

N. Bobeica, unul din informatori, care a fost în Argentina, spune că a întâmpinat aci două inconveniente.

Iason
Tataru -
matca
din Ohio

Primul inconvenient era acela că aveau de suferit călduri neobișnuit de mari, de obositoare și de periculoase.

Bântuiau tot felul de epidemii, el însuș a fost bolnav și de aceea a plecat.

Salariul apoi era incomparabil mai mic, chiar insuficient, necum să realizeze economii, cu toate că pentru a-l obține, lucrau timp nemăsurat.

În fabrici numărul orelor de lucru era fix și plata se calcula pe oră. Orele lucrate în plus se plăteau deosebit.

La câmp în Argentina se lucra din contră dela răsăritul până la apusul soarelui și de câte ori trebuiau să facă lucrări peste acest interval nu le erau plătite.

Recunoaște însă că era foarte bine alimentat.

4. Viața pe care o duceau Drăgușenii în America de Nord nu ne poate fi cunoscută decât din spusele lor și mărturisirile pe care le extragem din scrisorile trimise la cei din sat.

Mai întâiu care le era îndeletnicirea acolo?

Orașele în care se concentraseră ei sunt puternice centre industriale.

Aci lucrau Drăgușenii în diverse întreprinderi, repartizați pe departamente după sistemul diviziunii muncii.

De sigur că operațiile pe care aveau să le facă erau cât se poate de simple, fiindcă pentru lucrări mai mari nu aveau nicio pregătire specială.

Așa spre pildă cei tineri și copiii erau întrebuințați la curățitul obiectelor de fier lucrate.

Cei mai în vârstă aveau preocupări diverse, dar numai la munci fungibile.

« Am muncit la conducte, la canale prin pământ, la Societatea Petrol Office și apoi la o Fabrică de Vagoane, spune M. Stoia ».

Odată angajați ca lucrători, atât bărbații cât și copiii primeau 1,60 dolari până la 1,75 dolari pe zi sau 16 cenți și jumătate pe zi. Pentru orele suplimentare primeau diferență după numărul orelor lucrate.

Plata li se făcea semilunar, Sâmbăta.

Mâncarea după spusele lor îi costa cam 50 de cenți. Un dolar și ceva pe zi îl economiseau aproape totdeauna.

În mijlociu economiseau cam 50 dolari pe lună. Aceasta înainte de războiu. După război, primeau câte 50 cenți pe ceas, adică 4 dolari pentru 8 ore din zi; cei cu bucata primeau până la 8—10—12 dolari pe zi.

Ca locuință aveau casele companiei, locuind cam vre-o 20 sub un acoperiș.

Un muncitor din fabrică putea să închirieze locuințe și era — spune Stoia — un « bort » care ținea casa.

Bani pentru chirie se rețineau din salariu, câte 3 dolari pe lună, spălat, dormit și « rent ».

Cei căsătoriți luau case cu chirie sau puteau fi bortieri și făceau afaceri bune.

Cei duși de curând și cari aveau acasă datorii de achitat puteau trimite câte 100 coroane, sau dacă se mai împrumutau pe la tovarăși câte 100 de fiorini.

Împrumutul de bani era obișnuit între ei. Unii îi duceau pentru păstrare și într'un fel de bancă, fără dobânzi, putându-i retrage când voiau. Îi puteau pune și cu « proțente », dar numai să fi avut mai mult.

Erau grupați în societăți românești.

La început era **Societatea Română de ajutor**, pe urmă după războiu asigurarea Statului pentru muncitori.

Când unul suferea vre un accident i se dădea ajutor. Când accidentul era mortal ajutorul se trimitea familiei.

Astfel de nenorociri au lovit pe mulți Drăgușeni. Nu avem o statistică exactă a lor neputându-se ști soarta celor rămași în America.

altfel decat
la Dragus -
cravata,
sapca,
insigna ?

Fig. 1. — Drăgușeni în America

Au murit însă destui, unii din accidente, alții ca luptători în armata americană pe frontul francez.

Familiile de aici au primit ajutor.

Felul de viață și munca pe care o desfășurau Drăgușenii acolo nu-i extenua. Oameni viguroși, li se părea lucru neînsemnat cele câteva ore din fabrică sau atelier, față cu munca în câmp la pământ, prin ploaia sau căldura soarelui, din zi până în noapte, cu care erau obișnuiți de acasă. Din acest punct de vedere nici unul nu se plânge. Viața de acolo era cu mult mai bună decât cea de aici.

Spune Iosif Stoia: « aici nu muncești cu ceasul, ci câte 16 ceasuri, adică mult, iar roada câmpului nu acopere toate spesele și munca. **Acolo munceai un ceas și aveai un dolar. Aici muncești un an și nu-ți vine nici 5 lei.** »

Femeile în America puteau să lucreze în fabrici, însă din cauza multor condiții acceptau să intre mai bine **servitoare sau la restaurante pentru spălatul vaselor**, pentru care primeau 70—80 dolari lunar.

După cum se vede cam jumătate din câștigul unui bărbat.

Nu e nevoie să stăruim în mod amănunțit asupra vieții pe care o duceau Drăgușenii în America, deoarece ea putea să varieze dela individ la individ, ca și aprecierile asupra ei.

Fapte prea mari nu puteau și nici n'au reușit să facă acești oameni simpli într-o societate atât de înaintată.

Ceea ce ne interesează însă pe noi e altceva.

Participarea, general vorbind, a emigranților de aici la viața americană, integrarea, adaptarea sau înadaptarea la viața socială de acolo.

În această privință putem afirma în mod categoric și fără puțință de desmințire că Drăgușenii și-au petrecut timpul **alături de viața societății** americane. Se înțelege aci timpul liber.

Ei n'au participat deloc la aspirațiile ei. Chiar acolo unde s'ar părea că există o oarecare participare ea e numai aparentă și cu totul superficială.

Explicația ne-o dă autorul studiului citat, Aurel Ion Popescu, prin diferența fondului sufletesc, deosebire de moravuri, de religie și mai ales de limbă.

«Știu puțin englezește — spune M. Stoia — dar m'am deprins cu ea după 2—3 ani, că ei vorbesc foarte încurcat» (fișa Stahl).

Românii își aveau reuniunile lor, petrecerile lor și fiecare se gândea să strângă mai repede bani spre a se înapoia acasă.

Fig. 2. — Alți Drăgușeni în America

Mai ușor ar fi putut fi câștigați vieții americane tinerii plecați necăsătoriți.

În fotografiile pe care le păstrează unii din ei (fig. N-rul 1) se observă un grup din aceștia îmbrăcați în haine orășenești, costum de muncitori foarte îngrijit și chiar cu oarecare notă de eleganță; **guler tare, cravate, ghete, uniforme, hainele călcate, etc.**

Nici aceștia însă nu deveniseră Americani prin îmbrăcămintea costumului orășenesc. Replica vine imediat.

Tânărul N. Iurcovan, care figurează într'un grup (fig. N-rul 2) într'o ținută atât de impunătoare apare ceva mai departe și nu prea târziu într'o altă fotografie în **costumul lui țărănesc alături de soție și de surori** (fig. N-rul. 3).

Fig. 3. — Un «American» întors, în sat

Toți acești tineri urmăriți în parte se schimbă mai târziu.

Au aruncat îmbrăcămintea orășenească, au venit în sat, s'au căsătorit cu fete de aci și au întemeiat gospodărie la Drăguș.

Înșiși aceia cari — siliți de împrejurări — au trebuit să accepte cetățenia americană, au rămas strânși legați de sat, de familie cu care poartă întinsă corespondență și toți năzuiesc ca într'o zi oarecare să se înapoieze spre a-și face aci rosturi.

Unul întreabă de unde ar putea cumpăra pământ, altul dacă ar avea șansă de câștig punând pe piață niște mașini de curse ce posedă.

Alții, ca **Ana Fogoros**, se vaită că e criză, n'au de lucru și o duc rău. Că le e teamă să nu piardă tot ce au câștigat timp de 18 ani.

Aceasta nu înseamnă că emigranții nu ar deprinde nici un fel de experiență, că din această viață socială civilizată ei n'ar putea trage nici un fel de învățătură.

Fiindcă personalitatea ți-o poți îmbogăți chiar prin simplă observație și reflexie.
O astfel de învățătură și experiență vom vedea că se observă la ei.

CAP. IV

1. Emigranții s'au înapoiat în Drăguș la epoci diferite, după mai lungă sau mai scurtă ședere în America.

Nu putem stăruii asupra motivelor care au determinat pe fiecare în parte să se înapoeze. Am arătat în treacăt pe cele mai generale.

Cei căsătoriți cari se înapoiau veneau spre a-și reface gospodăria plătind datoriile și cumpărând ce mai era necesar. Cei tineri spre a se căsători.

Există însă aci o înapoeare colectivă după războiu, cuprinzând un număr mai mare de inși. Asupra acestora aveam ceva mai mult de spus.

Când a venit stăpânirea românească — spune Gr. Sofonea — Drăgușenii din America au crezut că sub Români o să fie mai bine, că o să le dea pământ și o să trăiască ușor.

Au plecat mulți, și-au schimbat dolarii pe sume mici, dar când s'au văzut înșelați în speranțele lor, au încercat să se înapoeze. Zadarnic însă, fiindcă se prohibise emigrarea. Abia sub guvernarea averescană au putut să mai scape o parte cu pașapoarte plătite scump.

Matei Stoia dă o altă motivare a acestor plecări din care reiese că ar fi fost mai mult constrânși de conjectura economică a Americii.

« Am venit înapoi — spune el — cu războiul, că fabricile au stat și nu am mai avut ce să facem. Fabricile făceau oțel pentru Franța, Anglia, Rusia. Fabricile au stat după războiu și pe oameni i-a dat afară. Au fost acolo 1200 muncitori. Au plecat acasă. Când s'a încheiat armistițiul nu am mai stat că nu a mai avut nimeni grije de fiecare pentru ghiulele. Stau « cirezi » prin curtea fabricilor cât șura de ghiulele », (fișa Stahl).

Dar fie că veniau individual, fie că veniau colectiv există un element comun care dă caracter de generalitate acestei repatrieri: elanul, — l-au mărturisit toți.

Intoarcerea Drăgușenilor din America reprezintă un moment dramatic.

Toți cei emigrați plecaseră de acasă oameni tineri, unii căsătoriți, alții cu un singur scop: să strângă o sumă oarecare de bani și cu economiile înfăptuite să-și asigure un traiu mai bun în satul unde s'au născut.

Cu acest gând plecau, cu acest gând trăiau în America, cu acest gând se înapoiau.

În America țărani simpli din Drăguș veneau în atingere cu o viață nouă, făceau cunoștințe cu marile întreprinderi capitaliste și — după propria lor mărturisire — în sufletul fiecăruia năștea dorința ca într-o zi oarecare, având banii săi proprii să încerce și el o afacere potrivită cu priceperea și mijloacele sale și să schimbe în mai bine nu numai starea, sa dar chiar lucrurile din satul lui.

Căci pe lângă o muncă nouă, o meserie nouă, sătenii din Drăguș mai învățau cum să întrebuințeze și să administreze banul spre a se înmulți.

După cum odinioară lucrau ogorul spre a-și asigura venitul necesar întreținerii, tot astfel învățau acum cum să plaseze banul, formalitățile pentru transformarea lui în valută străină ș. a.

Astfel toți emigranții vorbesc de « **bortă** », un fel de prăvălie pe care încercaseră a o întemeia fiecare, despre depuneri cu « **profețe** », economii ș. a.

Toată această experiență trăită constituie o însușire economică virtuală care putea da roade în cazul când se prezentau împrejurări favorabile. Căci ceea ce câștiga un emigrant în America era în primul rând capitalul bănesc care, prin transformarea în monedă românească, datorită cursului ridicat al dolarului, putea să devie foarte mare.

Având prin urmare pricepere pentru valoarea hunurilor și mănuierea banului fiecare aștepta să întreprindă ceva spre a-și asigura o viață mai largă, o învoire, o transformare în viața lui.

Planurile erau desigur mari, dar Drăgușul nu oferea nici una din posibilitățile visate de ei.

Ce s'a putut în adevăr realiza? Care a fost influența, înrăurirea pe care a adus-o emigrarea asupra vieții sociale din sat?

2. Degajarea înrăuririi pe care o emigrare a putut-o avea asupra celor plecați și aceștia la rândul lor asupra satului este o problemă destul de grea. Metoda noastră principală de investigație — observația — nu mai poate fi aplicată aici cu destulă eficacitate.

Spre a ne da seama dacă un lucru sau o societate s'a schimbat în decursul timpului, trebuie să cunoaștem starea în fiecare din cele două momente supuse comparației.

Din orice punct de vedere ne-am așeza, individual sau social, acest lucru întâmpină dificultăți.

Vrem să ne dăm seama, de pildă, dacă cutare emigrant a realizat progrese de ordin material sau spiritual prin faptul emigrării, e necesar cunoscând starea lui prezentă să știm cum se prezenta înainte.

Vrem să știm de asemenea dacă viața de ansamblu a satului a suferit vre-o transformare, imaginea satului anterioară momentului emigrării e indispensabilă.

Singurele indicii pe care le avem sunt părerile, judecățile lor în care noi putem interveni foarte puțin. Tot ceea ce ne rămâne în cazul unui studiu al vieții colective sătești ar fi comparația cu alte sate din vecinătate, studiate.

E adevărat că în unele privințe nu avem nevoie de comparația celor două momente. Anume în acele activități unde scopurile au reușit să fie concretizate în realizările obiective.

Emigrarea fiind în primul rând faptă a individului, natural că în spre aceasta trebuie să ne îndreptăm privirile la început.

A) Am avut convorbiri cu toți emigranții aflători în comună. Comparați din punct de vedere intelectual cu restul locuitorilor se observă, e drept, la cei ce au călătorit, însușiri cari îi disting de restul celorlalți.

S'ar putea spune că, strânși la un loc, formează un corp de elită. Ceea ce se distinge la ei în primul rând este **spiritul clar văzător**. Au orizont mai larg. Simțul moral mai desvoltat și **spirit de ordine**, în special cu privire la respectul legilor.

Cunoștințe mult mai aprofundate cu privire la drepturile publice și politice, cunoscând în același timp și valoarea asociației. Aproape cu toții se poate discuta adânc probleme sociale anevoioase. Unii dintre ei au concepții de viață clare și atitudini.

Citez dintre ei pe Isac Stanimir, om autoritar și cu o concepție individualistă. Adversar înverșunat al partidelor, vede o salvare a treburilor publice într'un guvernământ personal, de dictatură.

Foarte ordonat în viața privată e temut de concetățeni și respectat, deși din cauza felului lui intransigent nu e deloc chemat să participe la conducerile obștești.

Urmează apoi, Matei Sofonea, autodidact cu o cultură remarcabilă în domeniile științifice și priceput în mecanismul constituțional și modul de funcționare al puterilor în Stat.

Citez alături de ei pe Grigore Sofonea, Iosif Stoia și Matei Stoia.

Reputația lor de oameni cu judecată este înrădăcinată și împărtășită de întreg satul. Oricâteori e în discuție vre unul din aceștia, ți se răspunde : « apoi acela e om cuminte c'o fost și în America ».

Prin urmare, individual privind efectele emigrării, putem spune fără a stărui prea mult că șederea în America a reușit să dea mai multă experiență celor ce au peregrinat.

B) Dar din punct de vedere social ce consecințe a avut emigrarea?

Când a fost vorba să examinăm influența emigrării sau consecințele ei asupra emigranților priviți individual, ne-am mărginit să comparăm pe emigranți psihologicște cu restul locuitorilor din sat. Ne-am mărginit aci și n'am mers mai departe cu comparația și din punct de vedere material, fiindcă nu le cunoaștem situația dinaintea emigrării, la fiecare în parte.

Din punct de vedere colectiv situația întâmpină de asemenea dificultăți din cauzele pe care le-am mărturisit.

Dar din păreri exprimate de unele autorități sociale ale Statului despre cei citați — lucrurile s'au schimbat în sat într'o bună măsură, după cum se va vedea.

a) Din punct de vedere spiritual ceea ce se remarcă în primul rând schimbat e nota de urbanism — dacă termenul nu e prea pretențios — introdusă în urma emigrării. Dar în măsură foarte mică pentru cauzele ce vom vedea.

S'a observat la cei ce au fost plecați în America un gust deosebit în estetica locuințelor și înclinația spre confort.

Cei ce au avut posibilitatea, au construit case spațioase de cărămidă, ornate în exterior și îngrijite în interior, unde domnește curățenie și igienă.

La clădirea așezămintelor publice, au contribuit de asemenea în mare măsură — și vom vedea aceasta când ne vom ocupa de fondul de ajutor al Românilor din America. Efectele se văd și în altă direcție. O mulțime de emigranți și-au dat copiii cu sacrificii mari la studii în școli superioare. Astfel Grigore Sofonea a dat pe fiul său pentru învățătură la școala normală, devenind învățătorul satului. D. Scurtu, de asemenea, are doi fii în școală. Mai putem cita pe Iurcovan, socrul preotului din sat, care de asemenea trimite sume considerabile pentru întreținerea fiului său în liceu.

Un mijloc prin care s'a exercitat o influență culturală mai accentuată a fost societatea: «Fondul de ajutor și de cultură al Drăgușenilor Americani» înființată în Alliance Ohio la 2 Iulie 1918, transferată ulterior în Drăguș.

Extrag din statute scopul și fondurile ei.

Scopul societății este de ajutor și cultură (art. 1 și 6).

«Drăgușenii aflători în prezent în Statele-Unite ale Americii de Nord ne-am hotărât să înființăm un fond de ajutor și cultură, atât pentru micii copii rămași în urma războiului actual, cât și pentru copiii noștri și ai tuturor ce sunt și vor mai fi în patria veche.

Fondurile societății se alcătuiesc din cotizația membrilor cu câte 25 dolari odată pentru totdeauna, taxa de intrare la petrecerile ce se vor organiza, dobânzi dela banii ce se vor fructifica.

Ajutoarele vor consta în cumpărare de tăblițe, caete pentru învățat a scrie, cărți pentru cetit, începând dela cei mai fragezi până la cei ce termină școala ce va fi pe acele timpuri în comuna noastră — probabil că nu Ungurești.

În afară de aceasta după 10 ani de funcționare se vor putea întrebuința banii și la următoarele scopuri:

- a) Fiind timpuri mai de criză cu solvirea salariilor pentru învățători.
- b) La repararea unui edificiu comunal, biserică, școală, cancelarie.
- c) La repararea sau construirea unui pod unde lipsa cere să solvim toți cetățenii egal».

Din toate aceste scopuri, anunțate, societatea a realizat cea mai mare parte, după darea de seamă a președintelui la adunarea din 20 Iulie 1929. «S'au dat, spune el, pentru cărți de școală, pentru reviste școlare, am cumpărat un clopot nou în locul aceluia pe care l-au luat Nemiții, am dat la orfani. Restul vreo 35.000 lei, îl ținem la o bancă, poate ca să cumpărăm o garnitură de «îmblătit» (treerat).

Am ajutat la biserică la repararea unei cruci».

b) În domeniul manifestărilor politico-juridice se observă în Drăguș unele particularități de care influența emigrației în America nu credem să fie străină.

Am putea spune în mod sumar — iarăși fără a anticipa asupra concluziilor la care va ajunge echipa respectivă — că întreaga viață socială a satului se caracterizează prin domnia normei și a colectivului. Norma, nu aceea impusă de autoritatea Statului, ci aceea reglementată de societate. Toate domeniile de manifestare sunt reglementate de colectivitate până în cele mai mici amănunte.

Și pentru a nu părea că facem simple afirmații cităm, cu titlul de exemplu, câteva din aceste reglementări.

Accesul în biserică se face după o anumită rânduială. Se vede din datele culese de Traian Herseni că sunt, nici mai mult nici mai puțin, decât 16 rânduri în care diverse familii pot lua loc, iar în fiecare rând importanța locului e marcată și impusă după criteriul vârstei.

La școală apoi, la bibliotecă, la societatea «Codru Drăgușan» există norme particulare ce se pot vedea în studiul echipelor respective.

În materie economică, colectivitatea își spune în mod energic cuvântul.

Ea dictează totul. Pădurea, fâneața se exploatează după normele impuse de aceasta. Însăș cultura pe tarlale, obligativitatea ogorului arată triumful colectivității asupra individului.

Spiritul gregar dezvoltat a făcut să ia naștere în sat o mulțime de asociații, « funduri », vecinătăți, etc.

Fapt necontestat este că toți emigranții au adus cu ei un cult al legilor pe care l-au putut impune și celorlalți.

Iată cum vorbește M. Stoia despre ordinea americană: « Legile lor sunt foarte stricte ». La ei când te-o prinde cu ceva nu este vorbă să te lase ca pe aici. Acolo nu merge să faci daraveri. Să cânti pe stradă. Au o liniște nemai pomenită acolo la ei.

Ai noștri când veneau în America își spuneau unul la altul să se ferească și apoi se păzeau.

Aproape toate declarațiile ce ni s'au făcut sunt identice. De aci se desprinde respectul pentru autoritate și legi.

Lor li se pare că aici e prea multă libertate. Prea multă în sensul că nu se respectă drepturile colectivității cum ar fi: liniștea publică și morala publică.

Isac Stanimir reprezintă extrema acestui mod de a vedea.

Se observă general vorbind — în sat — un spirit de asociație extins în toate domeniile de viață. Până și pentru exploatarea unei mașini de treerat cumpărată în comun, s'a format o societate denumită « Plugarul ».

Cum viața în America se mărginea pentru ei la asociațiile din care făceau parte, ne credem îndreptățiți a trage concluzia că această deprindere s'a resfrânt și asupra Drăgușului.

c) Nici în domeniul economic influența emigranților n'a fost prea considerabilă.

Priviți în parte cei ce s'au înapoiat din America mărturisesc în mod unanim că au reușit să-și achite datoriile pe carele aveau și să-și adauge câte ceva pe lângă casă. Aceasta imediat după înapoiere, fiindcă mai târziu situația s'a putut schimba din nou în rău.

Despre o folosire a experienței câștigate în America nici vorbă.

Reproduc pentru documentare mărturisirile lui Isac Stanimir făcute accidental colegului de monografie, Vasiliu, într'o discuție asupra culturii porumbului.

« Plecând în America, spune el, noi n'am putut veni cu nimic nou.

« Acolo am lucrat în fabrică. Se plătea un pic mai bine. Noi n'am lucrat la câmp. Mi-a plăcut multe lucruri și acolo. Acolo au un « dărab » de pământ mai mare la un loc. Cucuruzul îl pun cu mașina și-l sapă cu mașina în toate părțile. Asta la noi nu se poate în bucăți mici. Nu se poate să se sape și în curmeziș.

În america să tae cocianul cam cu 3 săptămâni înainte de coacere și se leagă în snopi, se pune câte 10 snopi la un loc și iarna se rupe ștuletele. Se tae cucuruzul de vreme, căci fac din el bun nutreț, fiind încă verde, și apoi tufarul în grămadă se coace cu răgaz.

Și eu am făcut asta într'o toamnă ploioasă.

Am presimțit că n'o să se coacă și m'am apucat de l-am tăiat și cu ceartă în familie. L-am pus în grădină și am avut de luptă cu găinele. Au fost și grămezile cam dese și n'am isbutit. S'a copt, dar nu destul de bine. Au fost și păsările care l-au conturbat.

America e înaintată tare, iar noi nu am putut folosi nimic. Ca mici economi ce suntem și tot regiunea noastră ne-a dat învățătură ».

Chiar aceia dintre emigranți, cari au reușit să realizeze economii mai mari n'au încercat investirea sumelor în vre-o întreprindere care să învieze viața economică a Drăgușului sau să-i mai schimbe înfățișarea.

O bună parte din ei și-au depus bani spre fructificare la bănci.

Unul din ei, D. Scurtu, a participat cu o sumă importantă la o fabrică de spirt din Brașov, care însă nu i-a adus nici un beneficiu.

În schimb s'au înmulțit cârciumile și « bortele ».

Toți cârciumarii din Drăguș — sunt vreo 4—5 — sunt foști emigranți în America cari odată înapoiți n'au găsit o altă afacere mai bună în care să investească banii, decât aceste « borte » cu băuturi și mici articole pentru uzul imediat al sătenilor.

CAP. V

I. Emigrările Drăgușenilor în America prezintă un fragment de viață românească desprins în decursul istoriei sale într-o perioadă de mari prefaceri. El putea să rămână necunoscut ca miile de astfel de întâmplări « mărunte » ce s'au petrecut și se petrec încă în satele noastre.

Căci în definitiv — se va zice — ce însemnătate poate avea un astfel de fapt, o întâmplare comună? Nici una sau în orice caz una foarte redusă.

Dacă privim lucrurile distractiv tot ce am înfățișat până acum poate reprezenta cel mult o povestire interesantă în care rolul de căpetenie îl joacă aventura.

Și atunci pentru ca studiul să devie atrăgător se va pretinde a fi scris cu maximum de pregnanță literară.

Dacă privim lucrurile sub unghiul aprecierii, faptul poate fi cel mult « important », văzând cum, sub impulsul nevoii, un grup de oameni necăjiți participă la o mișcare socială cu caracter mondial, cum sbuciumul unui sat se integrează într-o frământare intercontinentală.

Oare numai atât să fie? Desigur că nu.

Fiindcă oricât de mic și lipsit de importanță ar părea evenimentul emigrării Drăgușenilor în America, privit mai adânc și cu interes științific, el reprezintă o mare importanță sociologică, fiindcă din el, astfel cum l-am înfățișat, se desprinde o concluzie de ordin sociologic cu caracter de generalitate. Și anume el ne demonstrează că orice transformare care se petrece înăuntrul unei unități sociale ascultă de legi tot așa de ineluctabile ca și cele naturale.

În al doilea rând, faptele amintite contrazic o celebră lege discutată în sociologie, de care se leagă numele celebrului sociolog francez Gabriel Tarde.

Este cunoscută concepția lui Tarde, după care nu numai faptele sociale, dar și alte fenomene din univers se pot explica prin legea imitației.

În domeniul social, susține el, fenomenul imitației apare cu atâta regularitate și cu un caracter atât de general încât devine o adevărată lege. Ușor de recunoscut, legea imitației îmbracă forme deosebite, încât, spre a putea fi recunoscute, Tarde le dă și denumiri.

Astfel, una dintre ele la care ne referim e denumită «**legea cascadelor**», zisă așa din cauză că imitația pe care o exprimă se produce de sus în jos, cei inferiori imitând în totdeauna pe superiori.

Iată însă, că emigrările din America ne oferă o replică desmințând această lege. Firesc ar fi fost ca oamenii simpli din Drăguș să imite în felul lor de viață modelul american superior din toate punctele de vedere.

Noi vedem însă, tocmai din **contră**.

Felul de viață pe care l-au dus aceștia după plecarea lor din sat e în perfectă armonie cu moravurile și instituțiile sub care trăiseră în sat.

Incontestabil că asupra lor s'a exercitat, în mod individual, influențe de altă natură care au putut avea și efecte.

Din motive pe care vom încerca să le expunem, această influență n'a putut fi impusă satului la înapoiere decât într'o mică măsură.

Să luăm pentru ilustrare un exemplu.

Cât timp au stat în America toți emigranții își schimbaseră cu desăvârșire **costumul** purtat de ei în sat.

În locul opincilor luaseră acum ghetete și nu din cele mai puțin estetice. Ci, din contră, lucruri fine sau pantofi eleganți.

De asemenea, în ce privește restul îmbrăcăminte. În locul cămășii aspre, lucrată din cânepă, dela Drăguș, purtau acum cămăși subțiri cu guler tare și cravată scumpă.

Îmbrăcămintea aceasta și mai estetică și mai igienică decât cea purtată în sat le **dădea o notă de superioritate, trecându-i pe ei, sătenii din Drăguș, în rândul orașenilor.**

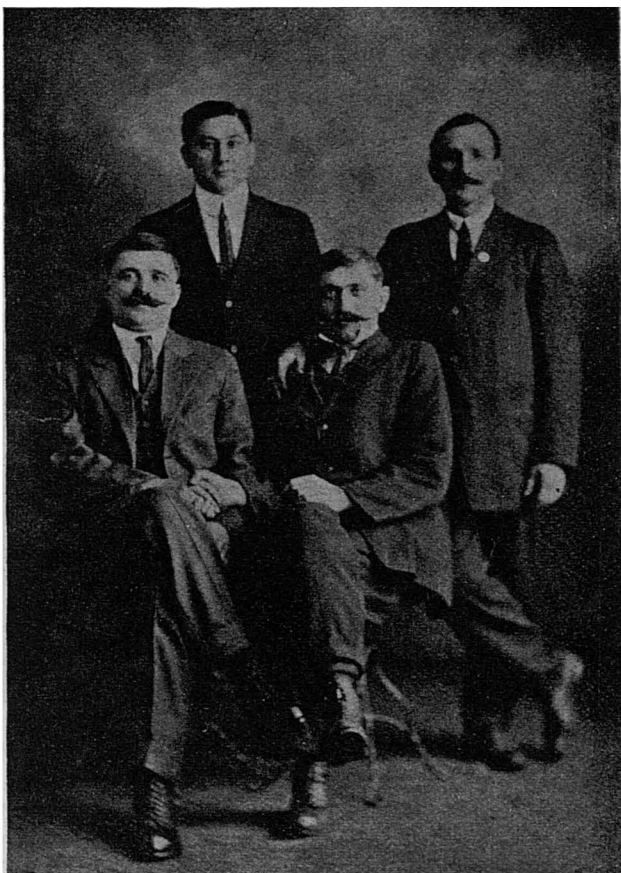

Fig. 4. — Drăgușeni în America

Ar fi fost natural să le poarte și mai departe în sat atunci când se înapoiau. Acest lucru nu se întâmplă însă. Costumul la ei durase atât cât a durat și viața de emigrant în orașele Americii. De îndată ce au revenit în sat la casa lor l-au aruncat și au îmbrăcat în schimb costumul drăgușean.

Râdea — spune I. Sofonea — și ai din casă și ai din sat de mine.

Am dat spre comparație unele fotografii în care emigranții pot fi priviți cu îmbrăcămintea descrisă mai sus în America și cu cea din sat.

Dăm mai jos încă una în care I. Sofonea apare într'un grup de tovarăși con-

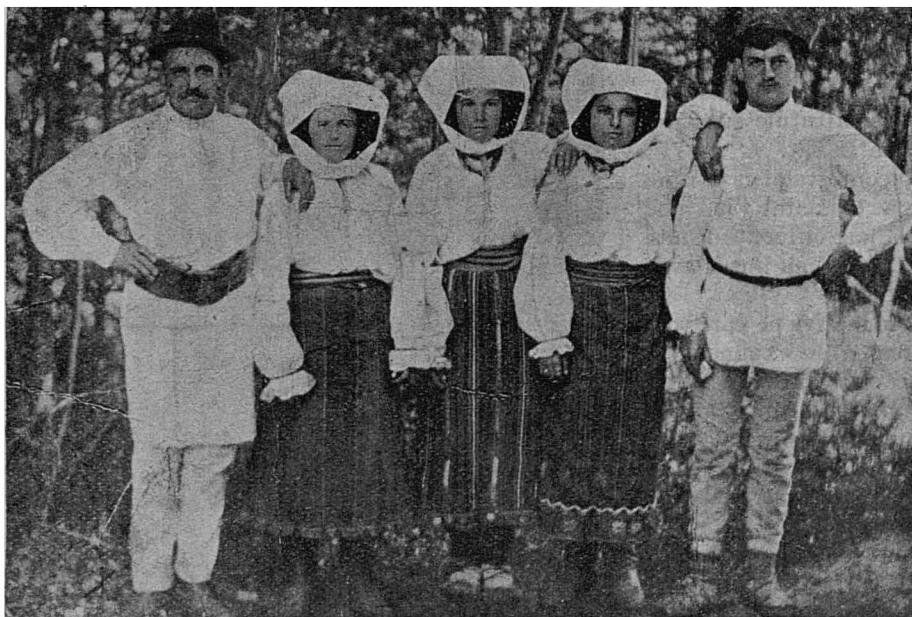

Fig. 5. — Aceiași Drăgușeni la întoarcerea acasă

săteni în ținuta de orășean, iar acasă după ce a revenit cu soția și rudele în costum de Drăgușan (Fig. 4 și 5).

Am dat un singur exemplu spre a scoate în evidență spiritul conservator al Drăgușenilor. Putem merge mai departe urmărind nota conservatoare a emigranților și în alte domenii de manifestare în care este vorba de moravuri și tradiții.

Se știe că în opera lor de asimilare Americanii au impus elementelor străine nu numai cetățenia, dar au încercat și convertirea religioasă. Atari presiuni s'au încercat și asupra Drăgușenilor. **Totuș nici unul dintre ei nu și-a părăsit religia în care a crescut.**

Tot astfel în ce privește familia și gospodăria.

Au plecat din comună oameni căsătoriți și foarte mulți necăsătoriți. În rândul celor dintâiu **nu s'au înregistrat nicio soluție a căsătoriei**. Stăteau în America ani întregi, dar în tot timpul erau preocupați de cei rămași acasă, interesându-se zi de zi prin scrisori despre viața pe care o duceau aceștia. Dacă trecea timp mult fără să-și vadă familia, cel plecat cerea fotografia soției și a copiilor să le poarte cu el.

Acelaș exemplu de păstrare al sentimentului familiei ni-l oferă cei tineri cari atâta timp cât sunt necăsătoriți contribuie la ajutorarea părinților și fraților și imediat ce au posibilități, vin să se căsătorească în Drăguș cu fete și după obiceiurile din sat.

Alt lucru pe care îl fac este întemeierea gospodăriei în Drăguș.

Și aici e de remarcat păstrarea altei instituții: proprietatea funciară.

În genere mediul muncitoresc din fabrici formează masa de manevră și cercul de influență al tuturor teoriilor extremiste. Aci se prepară ireligiozitatea, desființarea familiei, a proprietății individuale, toate variantele socialismului până la comunism.

Nici una din acestea n'a putut influența pe Drăgușeni, n'a reușit să le insuflă indiferența față de proprietatea agricolă și nici să le dea mentalitate proletară.

Chiar aceia cari câștigau de pe urma muncii lor sume mari de bani nu se gândeau a îndruma spre aceeaș profesie, pe care au îmbrățișat-o ei, și pe fiii lor.

Banii nu-i capitalizează și nici nu-i risipesc în cărciumi pe alcool.

Cea mai mică sumă este economisită și trimisă acasă pentru cumpărare de pământ, inventar agricol, construcții sau întreținerea copiilor prin școli. Fiindcă în, fond, toți au rămas strâns legați de locurile în care au crescut și de pământul pe care l-au muncit.

Din toate cele expuse până acum, din simpla înșiruire a faptelor și enumerare a exemplorlor se poate desprinde o observație de ordin general caracteristică însă pentru locuitorii din Drăguș.

Oricât de puternice ar fi influențele pe care le-au suferit indivizii și satul împreună cu ei, și-au păstrat tradiția și caracterul etnic.

Ne rămâne de lichidat acum o ultimă chestiune.

Cum se face că emigrarea în America n'a putut avea influență mai mare asupra Drăgușului, sau mai precis cum se face că înrăurirea exercitată de societatea americană, asupra emigranților — socotiți individual — a scăzut de îndată ce aceștia au revenit în sat și că, în loc ca ei să devie agenți transformatori pentru sat, au fost, mai degrabă, absorbiți și uniformizați în ritmul de viață al satului?

Mai întâiu trebuie să remarcăm dela început un lucru. **Chiar emigranții n'au suferit în America schimbări trainice în ce privește mentalitatea și structura lor sufletească.** O transformare interioară, de adâncime a fost mai grea din cauză că aceștia se născuseră, trăiseră și deprinseseră cu totul altă cultură.

Apoi, oamenii din America printre cari intraseră, erau prea deosebiți nu numai spiritualcește, ci și pe plan biologic, având altă mentalitate, fiind și de rase deosebite.

Refractari, deci, influenței spirituale, ei n'au putut fi influențați decât într-o mică măsură pe cale materială, cu alte cuvinte nu a fost o transformare adâncă,

a putut însă să-i impresioneze bunurile materiale, progresele tehnice sau civilizația înaintată.

Tot ceea ce ar fi putut prinde Drăgușenii, erau mai mult lucruri de suprafață care disting superficial pe orășean de țăran.

Dar nici aceasta n'a putut fi deplină din cauză că n'au găsit condițiile prielnice.

Influența americană n'a putut să prindă mai adânc în Drăguș, în primul rând din cauză că **nu s'a exercitat dela unitate la unitate, ci prin intermediul mult mai slab al factorului individual.**

Individul însă, ca să devie agent de transformare socială puternică trebuie să fie perfecționat mai întâiu el și pregătit pentru transformare.

Acest lucru nu s'a întâmplat însă cu Drăgușenii, cari n'au putut fi câștigați decât trecător vieții americane.

Dar, e incontestabil că și în măsura primită influența individuală ar fi putut aduce o schimbare mai mare în înfățișarea satului, dacă activitatea indivizilor ca agenți de transformare socială ar putea fi în principiu eficace.

In genere însă rolul individului ca transformator social e redus.

Ni se va obiecta totuș că influențele dela o societate la alta se produc numai cu ajutorul indivizilor.

Nu negăm acest lucru. Trebuie să ținem seamă, însă, că nu e suficient să transferi elementul inovației dintr'un loc în altul; pentru ca inovația să se înrădăcineze, se mai cer încă două condiții.

Mai întâiu, sensul în care urmează a se face modificarea, să preexiste ca înclinare, ca tendință, virtual în societatea ce suferă influența.

Elementul noutății să nu facă altceva prin agent decât să declanșeze și să accelereze un proces dinainte infiltrat în structura socială.

În al doilea rând, influența să nu pornească dela o unitate socială prea îndepărtată și prea eterogenă. Unitatea socială care are să suferă inovația trebuie să fie structurată, angrenată prin intermediul unui raport oarecare societății dela care pornește influența.

Procese de inovație s'au cercetat și studiat în activitatea monografică, stabilindu-se condițiile lor de producere.

În cazul Drăgușului împrejurările au fost specifice și de aci rezultatul deosebit.